

A photograph of a calm lake surrounded by dense green trees. In the foreground, there is a grassy bank with some rocks and a small wooden dock extending into the water. The text is overlaid on a white rectangular box in the upper left portion of the image.

Asuttava

Päijät-Häme

Loppuraportti

Sisällys

Hanketiedot	3
Hankkeen toteuttajan nimi	3
Hankkeen nimi ja hanketunnus	3
Yhteenveto hankkeesta	3
Raportti	4
Hankkeen tausta	4
Hankkeen tavoitteet	6
Hankkeen toteutus	6
Aikataulu	6
Toimenpiteet	6
Kysely	11
Korkeakouluyhteistyö	13
Järvikunta	14
Kalkkinen	15
Pertunmaan kirkonkylä	16
Resurssit	17
Hankeryhmä	17
Kustannus ja rahoitus	18
Raportointi ja seuranta	18
Yhteistyökumppanit	18
Tulokset	19
Järvikunta	19
Kalkkinen	21
Pertunmaan kirkonkylä	23
Analyysin soveltuvuus kyliin	25
Viestintä	27
Jatkotoimenpiteiden suositukset	28
Allekirjoittajat ja päiväys	29

Hanketiedot

Hankkeen toteuttajan nimi

Päijänne-Leader ry

Hankkeen nimi ja hanketunnus

Hankkeen nimi: Asuttava Päijät-Häme, joista alueiden mukaan käytetään myös nimeä *Asuttava Järvikunta*, *Asuttava Kalkkinen* ja *Asuttava Pertunmaan kirkonkylä*

Hankennumero: 295126

Yhteenveto hankkeesta

Asuttava Päijät-Häme pilotoi Åbo Akademin saarille kehitettyä habitability-analyysiä maaseutukylissä. Asuttavuusanalyysiä pilotoitiin kolmella alueella: Kalkkisissa Asikkalassa, joka on Päijänne-Leaderin toiminta-alueen ainoa saaristo-osakunta, Järvikunnassa Orimattilassa, sekä Pertunmaan kirkonkylällä Mäntyharjussa. Tavoitteena oli tuottaa tietoa alueiden asuttavuuden nykytilasta hyödyntäen habitability-käsikirjaa.

Alueilla toteutettiin 7 teemoittaista työpajaa, jotka olivat avoimia kaikille. Projektissa tärkeitä sidosryhmiä olivat asukkaat, monipaikkaiset, yhdistykset, yritykset sekä kunta tai kaupunki. Työpajoihin kutsuttiin erikseen alan asiantuntijoita. Tietoa kerättiin ja tuotettiin yhdessä paikallisten kanssa, ja lopputuloksena on kattava analyysi paikallisesta asuttavuudesta. Analyysiä voidaan hyödyntää paikalliskehittämisessä ja vaikuttamistyössä. Lopputuloksena on kolme julkista raporttia, jotka löytyvät Päijänne-Leader ry:n nettisivuilta paijanne-leader.fi/asuttavaph.

Raportti

Hankkeen tausta

Ajatus Habitability-, eli asuttavuuskonseptin pilotoinnista kyliin syntyi vuonna 2023, kun Päijänne-Leader ry vieraili Kökarin saarella. Opintomatka oli osa *Elinvoimaisesti ja kestävästi asutut saaristo- ja vesistöalueet* -hanketta (2022–2023), jossa oli yhteistyökumppaneina yksitoista muuta Leader-ryhmää sekä Suomen saaret ry. Hanke teki yhteistyötä myös Saaristoasian neuvottelukunnan SANKin kanssa. Asuttavuusanalyysi syntyi Kökarin saarella 2018–2020, kun saarella alettiin pohtimaan, että käytössä olevat mittarit eivät kuvaa kokemusta siitä, minkälaista saarella on asua. Asuttavuus on erityisesti saaristoon kehitetty konsepti. Analyysin tavoitteena on tarkastella saaren nykytilaa ja tuottaa tietoa saaresta täydentämään yleisemmin käytettyjä indikaattoreita.

Asuttavuusanalyysi kuvaa alueen nykytilaa – ja toimii näin kehittämisen lähtökohtana. Valmis analyysi kertoo myös sen, mitä paikalliset saarellaan arvostavat.

Asuttavuus koostuu seitsemästä teemasta ja 45:stä indikaattorista. Teemat ovat paikan identiteetti, ekosysteemit, makea vesi, energia, paikallistalous, julkiset palvelut ja hyvinvoivat ihmiset. Eri indikaattoreille annetaan arvo 1–4, ja ne asetetaan asuttavuusympyrään (kuva alla), josta näkee yleiskuvan alueen asuttavuudesta. 1, eli punainen kertoo, että indikaattoria tulisi kehittää, ja 4 kertoo taas, että indikaattori toimii kestävästi.

Hankkeen tavoitteet

Asuttava Päijät-Häme -hankkeella oli kaksi tavoitetta. Ensimmäinen on syrjäisten yhteisöjen asuttavuuden edistäminen tutkimalla ja kehittämällä kestäviä ratkaisuja kyliin. Tämä tehtiin tuottamalla tietoa alueesta habitability-käsikirjan mukaisesti, jotta kehittämistä voidaan tehdä yhteisöjen erityistarpeiden näkökulmasta ja kylien tarpeisiin. Hankkeessa hyödynnetään kansalaistieteellistä lähestymistapaa: tietoa kerätään yhdessä asukkaiden, osakkaisten asukkaiden, yrittäjien, kuntien sekä muiden alueen toimijoiden kanssa.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa tietoa asuttavuudesta paikallisesti. Kylien haasteena on, että pienemmän mittakaavan tason tietoa ei ole saatavilla. Tavoitteena oli siis tunnistaa alueen vahvuuksia ja kehityskohtia, jotta paikalliskehittämistä ja vaikuttamista voidaan tehdä tiedon pohjalta.

Toinen oli saaristoon suunnitellun analyysin pilotointi maaseutukylissä Manner-Suomessa. Habitability-saarikonseptia hyödynnettiin ensimmäistä kertaa maaseutukylissä. Tarkoituksena oli selvittää, soveltuuko analyysi muihin maantieteellisiin ympäristöihin kuin saaren, ja havainnoida, mitkä indikaattorit eivät toimi kylissä sellaisenaan, eli ne on erityisesti suunniteltu saarikonrekstiin. Tietoa analyysin alueellisten tarpeiden eroista jaetaan Åbo Akademille.

Hankkeen toteutus

Aikataulu

Hanke toteutettiin 1.5.2024–31.12.2025.

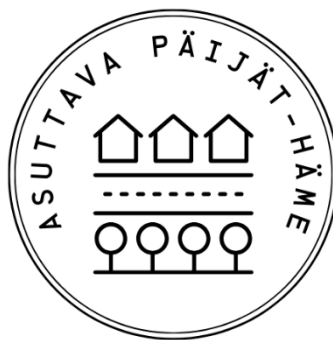
Toimenpiteet

Analyysiä pilotointiin kolmella eri alueella. Jo projektin alussa tavoitteena oli saada mukaan alue Asikkalasta, joka on Päijänne-Leaderin toiminta-alueen ainoa saaristo-osakunta. Pilottialueiden tuli olla niin väkiluvultaan kuin pinta-alaltaan pienehköjä, jotta tulokset ja kokemukset eivät hajaantuisi liikaa alueen

sisällä. Mahdollisuuksia osallistua markkinoitiin muun muassa Päijät-Hämeen kylien uutiskirjeen kautta. Lopulta pilottialueiksi valittiin sisäisesti kolme potentiaalista aluetta: Järvikunnan alue Orimattilasta, Kalkkisten postinumeroalue Asikkalasta sekä Pertunmaan kirkonkylä nykyisestä Mäntyharjusta. Alueet rajattiin yhdessä paikallisten kanssa. Ennen valintaa paikallisten kumppaneiden kanssa keskusteltiin siitä, miten paikallinen yhteisö rajautuu ja miten tilastoja kerätään. Koska hanketta toteutti paikallinen Leader-ryhmä ja pilottialueita ei ollut valmiina, alkuun itse analyysissä päästiin myöhemmin, eli aloitustilaisuudet olivat vuoden 2024 lopussa.

Hankkeen alussa Asuttava Päijät-Häme -projektille suunniteltiin oma logo ja ilme. Hankkeelle tehtiin oma sivu Päijänne-Leader ry:n nettisivuille ja Facebookiin. Hankkeelle ei tehty omaa Instagram-tiliä, vaan mainonnassa hyödynnettiin Päijänne-Leaderin Instagram-tiliä: koettiin, että hankkeen oma tili ei saisi tarpeeksi seuraajia lyhyessä ajassa, jolloin oli parempi keskittyä organisaation jo olemassa olevaan tiliin, josta seuraajat löytyivät valmiina. Näin sosiaalisen median viestinnästä saatiin vaikuttavampaa. Tämän lisäksi hankkeelle tehtiin oma juliste sekä projektipäällikön käyntikortit.

Hanketta alettiin markkinoimaan loppuvuodesta 2024, jotta saatiin lisättyä tietoisuutta työpajoista. Markkinointia tehtiin eri sosiaalisen median kanavien kautta, mutta alueelle vietiin myös paperisia julisteita. Paikallisen kumppanin kanssa kerättiin myös sähköpostilistaa, johon viestittiin niin hankkeen alkamisesta kuin työpajoista keväällä 2025. Työpajoihin kutsuttiin asukkaita, monipaikkaisia, yhdistysten ja yritysten edustajia, kunnan edustajia sekä

erilaisia asiantuntijoita. Kaikki olivat tervetulleita työpajoihin, mutta viestintää suunnattiin alan asiantuntijoille ja osajille aina työpajan teeman mukaan. Järvikunnan alueen aloitustilaisuus pidettiin Mallusjoen nuorisoseurantalon puurojuhlassa 10.12.2025, johon osallistui noin 120 henkilöä. Kalkkisten avaustilaisuus järjestettiin 12.12.2025 Pörskälässä joululahjavalvojaisten merkeissä: paikalla oli 4 henkilöä. Pertunmaan kirkonkylän glögitilaisuudessa Jokituvalla taas oli 8 henkilöä. Auttava Päijät-Häme osallistui myös Saaristoverkoston järjestämään asuttavuusseminaariin Åbo Akademin tiloissa Turussa 9.-10.12.2024.

Asuttava Päijät-Häme

Hei Kalkkisten asukas, monipaikkainen, yritys tai muu toimija - tule jakamaan kokemustietoa alueestasi!

Kalkkisissa pyritään yhdessä Päijänne-Leaderin kanssa tutkimaan ja edistämään alueen asuttavuutta. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa? Asuttavuutta tutkitaan Habitability-konseptin mukaisesti, eli mitä ne alueen tekijät ovat, joita kestävä yhteiskunta tarvitsee pitääkseen huolta ihmisistään, luonnostaan ja vesialueesta: työpaikkoja, asuntoja, kouluja, liikenneyhteyksiä ja yhteisöllisyyttä. Mitä Kalkkisten asukkaat alueellaan arvostavat ja mitä voisi vielä hieman kehittää?

Työpajat Kalkkisissa (mahdollisuus osallistua myös Teamsissa)

- Paikan identiteetti to 16.1. klo 17-19
- Ekosysteemit to 13.2. klo 17-19
- Makea vesi to 6.3. klo 17-19
- Energia to 27.3. klo 17-19
- Paikallistalous to 17.4. klo 17-19
- Julkiset palvelut to 15.5. klo 17-19
- Hyvinvoivat ihmiset to 12.6 klo 17-19

Ilmoittaudu mukaan yhteen tai useampaan työpajaan Päijänne-Leaderin nettisivuilla tai sähköpostitse lotta.mallinen@pajanne-leader.fi.

Edeltävää osaamista ei tarvita - olet oman alueesi asiantuntija!

Lisätietoja:
Projektipäällikkö Lotta Mallinen
lotta.mallinen@pajanne-leader.fi
+358 44 753 6825
Päijänne-Leader toteuttaa hanketta
5/2024-12/2025.

NettisivutFacebook

Euroopan unionin
osarahoittama

Päijänne

Asuttava Päijät-Hämeen projektipäällikkö järjesti asuttavuusaamukahvit, johon kaikki asuttavuusanalyysiä samaan aikaan toteuttavat oli kutsuttu Savonlinnasta, Paraisilta ja Pyhämaalta. Aamukahvit järjestettiin Teamsissa kuukauden joka toinen tiistai, ja tarkoituksena oli jakaa kokemuksia, ajatuksia ja muuta tukea hankkeen toteuttamiseen. Tämän lisäksi projektipäällikkö osallistui myös saaristoverkoston etäaamukahveille.

Asuttava Päijät-Häme, Älykkäät kylät – Viisaat toimijat sekä Päijät-Hämeen kylät tekivät yhteisen opintoretken Pellinkiin perjantaina 11.4.2025. Retken tarkoituksena oli tutustua Porvoon Pellinkiin sekä alueen aktiivisiin toimijoihin. Saarella on toteutettu asuttavuusanalyysi, joten kyläläiset pääsivät tutustumaan paikallisiin ja kuulemaan analyysistä ja siitä seuranneista toimenpiteistä. Kuulimme Erika Englundilta sekä Marie Kellgreniltä minkälaisia haasteita ja onnistumisia projektissa oli, ja minkälaisia kestäviä ja myös älykkäitä ratkaisuja alueella toteutettiin analyysin tarjoaman tiedon pohjalta.

Kuvassa opintomatkan osallistujia kylistä Pertunmaan kirkonkylältä Lusiin.

Asuttava Päijät-Hämeen ja Vesj'kansan asuttavuuden abstrakti hyväksyttiin myös Maaseutututkijoiden tapaamiseen Kuortaneella 27.-28.8.2025.

Projektipäällikkö Lotta Mallinen ja Vesj'kansan hankeavustaja Mervi Lintunen jakoivat kokemuksia asuttavuusanalyysistä Manner-Suomen alueella: Asuttava Päijät-Häme kylistä ja Vesj'kansan asuttavuus sisäsaaristosta. Mukana oli myös FÖSSin Erika Englund.

Maaseutututkijoiden tapaaminen Kuortaneella 27.-28.8.2025.

Vasemmalla FÖSSin Erika Englund ja oikealla Asuttava Päijät-Häme projektipäällikkö Lotta Mallinen.

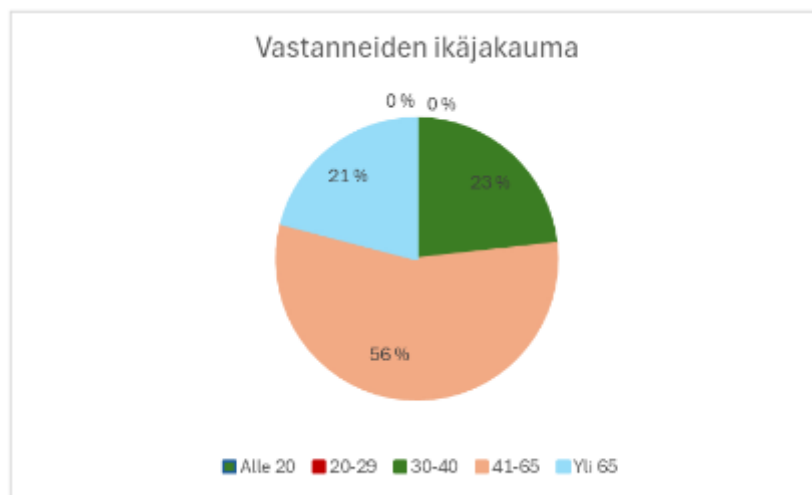
Asuttava Päijät-Häme oli myös mukana KERÄ- sekä MaalleKo -verkoston sekä Suomen kylien järjestämässä *Paikallistieto kestävän maaseudun kehittämisessä – Kokemuksia asuttavuusanalyysistä* -webinaarissa.

Projektipäällikkö esitteli kokemuksia analyysin toteuttamisesta kyläkontekstissa.

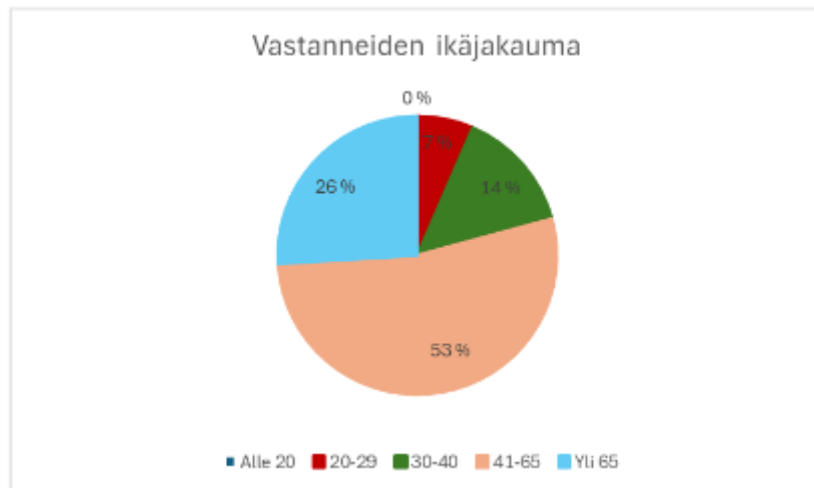
Kysely

Vuoden 2025 lopussa alueille toteutettiin laaja kysely, johon kannustettiin vastaamaan arpomalla lahjakortti paikalliseen yritykseen. Kyselyssä toimi alkukartoituksena työpajoille. Kyselyyn pystyi vastaamaan niin sähköisesti kuin paperisena: paperisia lomakkeita löytyi Kalkkisissa kolmesta paikasta, Pertunmaalta kahdesta ja Järvikunnasta yhdestä paikasta. Kyselyssä oli 51 kysymystä.

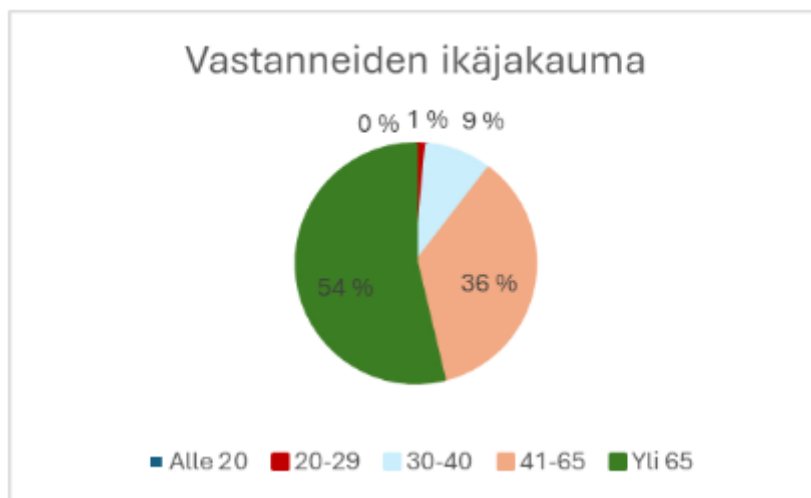
Järvikunnan kyselyn vastaajia oli 43. Näistä 79% oli alueella vakituisesti asuvia, 19% monipaikkaisia ja loput valitsivat ”muu.” 74% identifioituivat naisiksi ja 26% miehiksi. Järvikunnan ikäjakauma oli seuraava:

Kalkkisten kyselyyn vastasi 77 henkilöä, joista 53% asui vakituisesti alueella, 44% monipaikkaisia ja loput valitsivat ”muu”. Miehiksi indentifioitui 35%, naisiksi 64% ja muuksi 1%. Kalkkisten ikäjakauma oli seuraava:

Pertunmaan kirkonkylällä taas oli 67 vastaavaa, joista 67% vakituksia asukkaita, 27% monipaikkaisia ja loput valitsivat "muu". Naisiksi identifioituvia oli 57%, miehiä 42% ja muita 1%. Pertunmaan ikäjakauma oli seuraava:

Korkeakouluyhteistyö

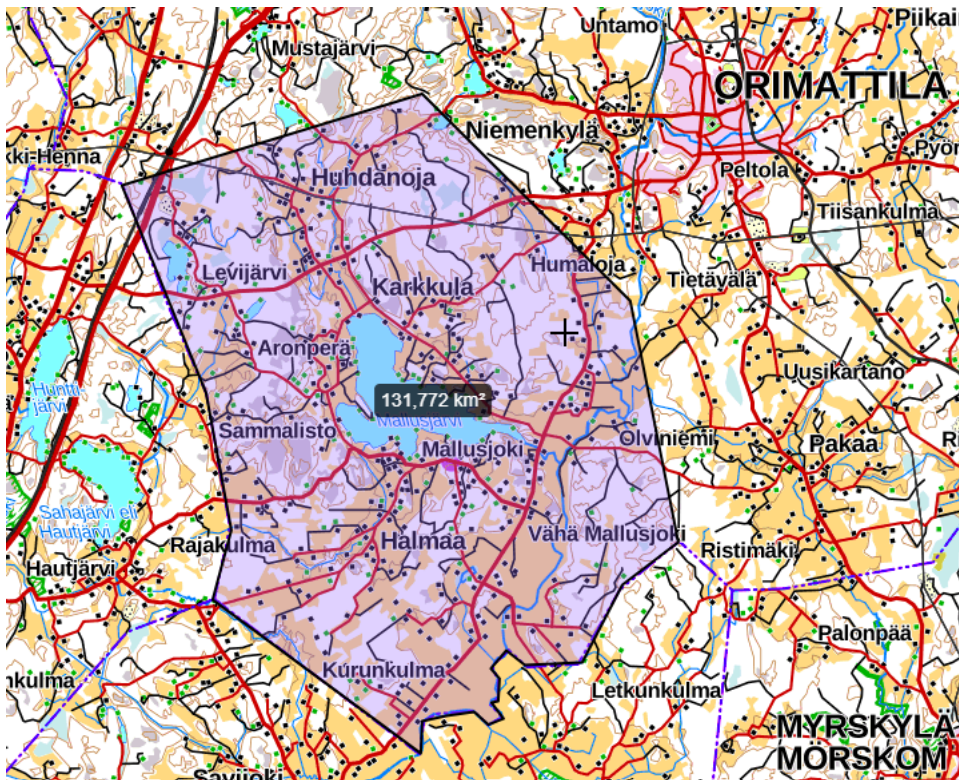
Asuttava Päijät-Häme osallisti myös alueen korkeakoulujen korkeakouluopiskelijoita hankkeessa. LAB-ammattikorkeakoulun ympäristöteknologiaopiskelijat tekivät kurssityöt kolmen alueen energiasta sekä ekosysteemeistä, ja LUT-yliopiston Sustainability Challenge -kurssin opiskelijat tekivät yhteistyötä Kalkkisten osalta.

- LAB-ammattikorkeakoulu, Ympäristöteknologia, Energia- ja ympäristötekniikka:
 - Energiaryhmä 1. Samuel Saastamoinen, Jenni Sipilä, Iida Liimatta
 - Energiaryhmä 2: Frida Sulalampi, Jutta Kokkonen, Valtteri Ilola
 - Ekosysteemiryhmä: Anne Jokinen, Melisa Keränen, Riina Lehtimäki
- LUT-yliopisto, Sustainability Challenge -kurssi, Kalkkisten alue: Anni Neuvonen, Anniina Kaukoranta, Ellaroosa Rokka, Katri Peippo ja Paula Salonen

Opiskelijat saivat tehtäväkseen tutustua Leader-työhön, projektipäällikön jakamiin asuttavuuden materiaaleihin, sekä tiedonkeräämisen. Lopuksi opiskelijoiden tuli pohtia konkreettisia toimenpiteitä, joilla voitaisiin vastata kehittämistarpeisiin. Osa opiskelijoista osallistui myös mukaan työajoihin – joko etänä tai paikan päällä.

Järvikunta

Järvikunnan alue oli suurin niin henkilömäärältään kuin pinta-alaltaan. Paikallisena kumppanina toimi Mallusjoen Nuorisoseura, ja aluerajaus määriteltiin PoliRuralPlus -hankkeen rajauksen perusteella. Asuttava Päijät-Häme ja PoliRuralPlus tekivät yhteistyötä työpajoissa. Järvikunnan alueelta tietojen löytäminen oli haastavampaa, sillä monet julkiset tilastot löytyvät postinumeroalueen perusteella.

- Paikan identiteetti to 9.1. klo 17-19: **9 (+1)**
- Ekosysteemit to 6.2. klo 17-19: **13**
- Energia to 20.2. klo 17-19: **3 (+5)**
- Makea vesi to 20.3. klo 17-19: **4**
- Paikallistalous to 10.4. klo 17-19: **3**
- Julkiset palvelut to 8.5. klo 17-19: **5**
- Hyvinvoivat ihmiset to 5.6 klo 17-19: **6**

Asuttava Päijät-Häme oli mukana Hennapäivässä 16.8.2025. Hankkeella oli piste, jossa pääsi kertomaan mikä kävijöiden mielestä alueella on parasta. Päivässä pyrittiin tavoittamaan erityisesti monipaikkaisia ja vierailijoita.

Järvikunnan tuloksia esiteltiin 20.11.2025 Mallusjoen Nuorisoseurantalolla. Tilaisuuteen osallistui 12 henkilöä. Tilaisuudessa kuulumme myös PoliRuralPlus – hankkeen kuulumisia, sekä Mallusjoen Nuorisoseuran Heidi Heikkilän talkootyötä tutkivan oppinnäytetyön tuloksia.

Kalkkinen

Kalkkisten alue rajattiin postinumeroalueelle 17240. Kalkkisissa paikallisena kumppanina toimi Kalkkisten kyläyhdistys.

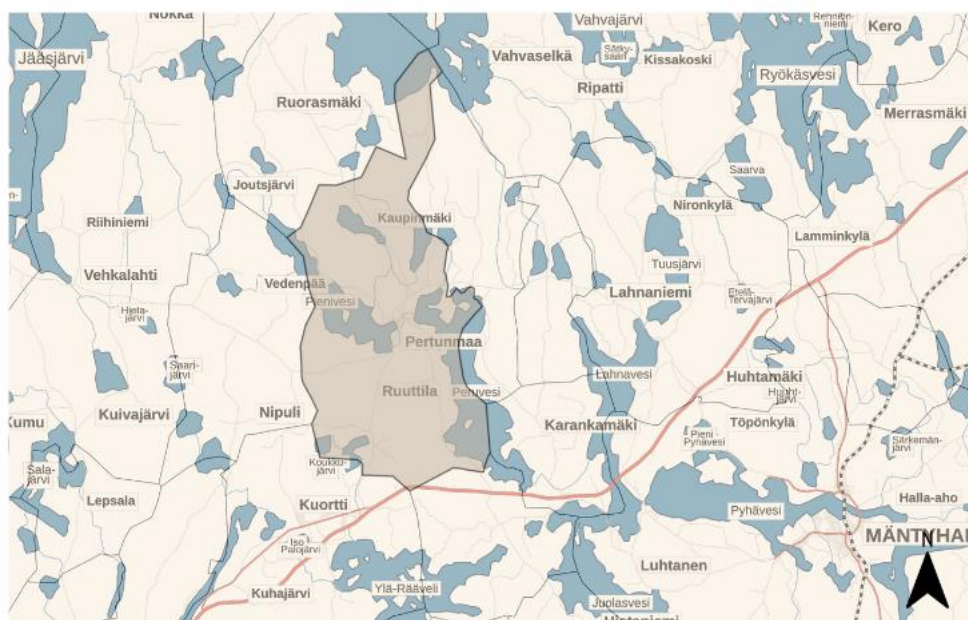
- Paikan identiteetti to 16.1. klo 17–19: **13**
- Ekosysteemit to 13.2. klo 17–19: **17 (+3)**
- Energia to 6.3. klo 17–19: **9**
- Makea vesi to 27.3. klo 17–19: **8**
- Paikallistalous to 17.4. klo 17–19: **9**
- Julkiset palvelut to 15.5. klo 17–19:

- Hyvinvoivat ihmiset to 12.6 klo 17–19: **12**

Asuttava Päijät-Häme oli mukana Kalkkisten kyläpäivässä 5.7.2025. Hankkeella oli piste Kalkkisten kyläyhdistyksen vieressä, ja pisteellä pääsi kertomaan mikä kävijöiden mielestä alueella on parasta. Päivässä pyrittiin tavoittamaan erityisesti monipaikkaisia ja vierailijoita.

Kalkkisten tuloksia esiteltiin 20.11.2025 Pörskälässä. Tilaisuuteen osallistui 12 henkilöä. Tilaisuuden avasi Asikkalan kunnan elinvoimajohtaja Tarja Parviainen, ja tilaisuudessa kuulimme myös Päijät-Hämeen kylien, LAB-korkeakoulun ja Kalkkisten kyläyhdistyksen brändiyhteistyön tuloksista.

Pertunmaan kirkonkylä

Pertunmaan kirkonkylällä pilottialue rajattiin myös postinumeroalueeseen 19430. Paikallisena kumppanina toimi Pertun kyläyhdistys.

- Paikan identiteetti ke 22.1. klo 17–19: **14**
- Ekosysteemit ke 19.2. klo 17–19: **12**
- Energia ke 12.3. klo 17–19: **12 (+1)**
- Makea vesi ke 2.4. klo 17–19: **7**
- Paikallistalous ke 23.4. klo 17–19: **8**
- Julkiset palvelut ke 28.5. klo 17–19
- Hyvinvoivat ihmiset ke 18.6. klo 17–19: **9**

Asuttava Päijät-Häme oli mukana Pertuntorilla 14.6.2025. Hankkeella oli piste Pertun kyläyhdistyksen vieressä, ja pisteellä pääsi kertomaan mikä kävijöiden mielestä alueella on parasta. Päivässä pyrittiin tavoittamaan erityisesti monipaikkaisia ja vierailijoita.

Pertunmaan kirkonkylän tuloksia esiteltiin 28.10.2025 Pertunmaa-talolla. Tilaisuuteen osallistui 26 henkilöä. Tilaisuuden avasi Mäntyharjun kunnanhallituksen puheenjohtaja Piia Uotinen ja tilaisuudessa oli myös Ryo Umeda Ruralia Instituutista, joka esitteli KOTONA-hanketta.

Resurssit

Hankkeeseen palkattiin kokoaikainen projektipäällikkö Lotta Mallinen 1.5.2024–31.12.2025. Projektipäällikkö oli Päijänne-Leader ry:n palkkaama, ja toimistotilat sijaitsivat Päijänne-Leaderin toimistolla Vääksyssä.

Hankeryhmä

Hankkeen toteuttamista seurasi hankeryhmä, johon koottiin kylien edustajia, monipaikkaisia, yrittäjiä sekä kunnan tai kaupungin edustaja. Hankeryhmän tehtävänä oli tuoda paikallista näkökulmaa sekä seurata hankkeen toteutumista.

Hankeryhmä kokoontui 4 kertaa Teamsissa: 28.11.2024, 30.01.2025, 15.4.2025 ja 25.11.2025. Lisäksi hankeryhmän edustajat tapasivat Sipuran Navetan hankeryhmän kokouksessa 11.9.2025: mukana oli 24 henkilöä.

Kustannus ja rahoitus

Kustannukset ja rahoitus etenivät budjetoinnin mukaisesti.

Raportointi ja seuranta

Hankkeen etenemisestä raportointiin hankeryhmälle ja Päijänne-Leader ry:lle viikoittain. Tämän lisäksi paikallisen kumppanin kanssa kokoonnuttiin tarpeen mukaan, ja viestintää kyläyhdistyksen tai seuran kanssa toteutettiin Whatsapp-ryhmän avulla.

Yhteistyökumppanit

Asuttava Päijät-Häme hankkeenpaikallisina yhteistyökumppaneina toimivat Mallusjoen Nuorisoseura, Kalkkisten kyläyhdistys, Pertun kyläyhdistys. Muita organisaatioita, joiden kanssa tehtiin yhteistyötä:

- Åbo Akademi
- Savonlinnan kylien Vesj'kansan asuttavuus -hanke
- Päijät-Hämeen kylät
- Älykkäät toimijat – viisaat kylät -hanke
- PoliRuralPlus
- LAB-korkeakoulu
- LUT-yliopisto
- Orimattilan kaupunki
- Asikkalan kunta
- Pertunmaan sekä Mäntyharjun kunta

Hankkeen kirjallisenä lopputuloksena on kolmen eri alueen analyysit, jotka löytyvät Päijänne-Leaderin nettisivuilta pajanne-leader.fi/asuttavaph, sekä loppuraportti. Alueet ovat erilaisia, joten tulosten tiivistelmät sekä asuttavuuspyörät esitellään seuraavaksi alueittain.

The circular diagram illustrates the environmental impact of the Finnish food system across 16 categories, grouped into four sectors. The color scale ranges from green (low impact) to red (high impact).

Sector	Category	Impact Level (Green to Red)
HYVINVOITAVAT IHMISET	Hyvinvointi	Low (Green)
	Terveystieteet	Low (Green)
	Eläinlääketiede	Low (Green)
	Eläintieteet	Low (Green)
PAIKAN IDENTITEETTI	Kuivaus	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
EKOOSYSTEEMIT	Kuivaus	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
MARKA VESI	Kuivaus	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
PAIKALLISUUS	Kuivaus	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
JULKISET PALVELUT	Kuivaus	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)
	Kuivauslaitteet	Low (Green)

Järvikunnassa on 956 vakituista asukasta ja noin 1936 osa-aikaista asukasta: kesäisin väestö moninkertaistuu. Järvikunnan alueella on vähäisesti peruspalveluita: monet peruspalvelut ovat lähellä, 30-60 minuutin ajomatkan päässä. Alueella on koulu, jonka paikalliset kokevat tärkeänä elinvoimatekijänä:

koulusta kuitenkin tehtiin lopetuspäätös syksylle 2026. Monet käyvät töissä alueen ulkopuolella, ja alueella on myös paljon maatiloja.

Järvikunnan alueen vahvuuksia ovat vahva yhteisöllisyys, luonto sekä kulttuuri. Alueella tehdään paljon talkootyötä: alueella järjestetään erilaisia kulttuuritapahtumia, kuten Takinkääntöviikot, sirkus ja takkariklubi. Luonnonympäristö on monipuolinen ja erityisesti Porvoonjoen varrelta löytyy muinaisjäänteitä. Mallusjärven vedenlaatu on huonohko, ja kaivovedestä löytyy mangaania, rautaa ja uraania. Energiantuotannossa on siirrytty kohti kestävämpiä ratkaisuja, kuten aurinkovoimaa.

Tuloksia ja suosituksia vietiin Orimattilan kaupungin elinvoimalautakunnalle 16.12.2025. Tilaisuudessa esiteltiin tulokset, ja Mallusjoen nuorisoseuran Heidi Heikkilä osallistui tuomalla paikallista näkökulmaa. Tilaisuudessa keskusteltiin myös konkreettisista jatkotoimenpiteistä.

Järvikunnan ekosysteemityöpaja 6.2.2025 Takinkääntöviikot 2021

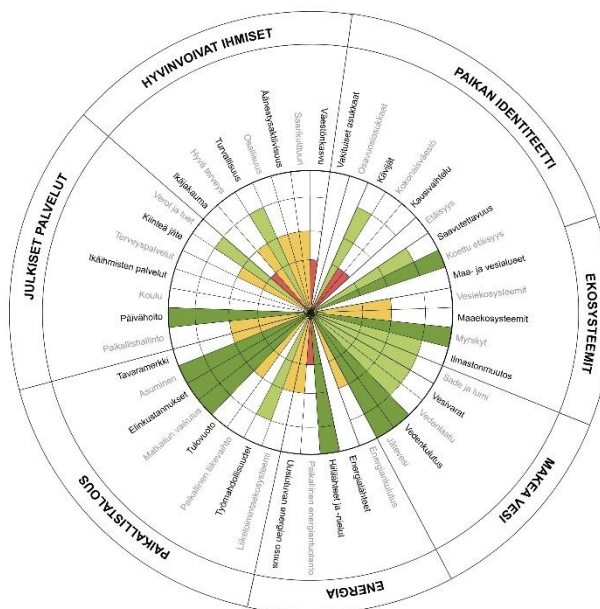

Euroopan unionin
osarahoittama

LEADER
Päijänne

Kalkkinen

Projektin tavoitteena oli selvittää asuttavuuden nykytila ja tunnistaa niin vahvuuksia kuin kehittämistarpeita. Kalkkisissa järjestettiin seitsemän teematyöpajaa ja laaja kysely. Tiedon keräämiseen osallistui niin vakituksia asukkaita kuin monipaikkaisia, yrittäjiä ja muita alueen toimijoita.

Kalkkisissa on 363 vakituista asukasta ja noin 3737 osa-aikaista asukasta: kesäisin väestö moninkertaistuu. Kalkkinen on vahvaa mökkialuetta: väestö on pieni, mutta henkilöpäivinä laskettuna kokonaisväestö on suuri. Kymijoki, Päijänteen kansallispuisto, ja niiden monipuoliset ulkoilu- ja veneilymahdollisuudet tuovat alueelle vierailijoita. Alueella on runsaasti pohjavesivaroja ja Kalkkisten kyläkeskusta kuuluu kunnalliseen vesijohtoverkostoon. Yksityisistä kaivoista löytyy rautaa ja kuparia. Myös elinkustannukset sekä asumisen hintataso ovat verrattain matalat.

Haasteita ovat ikääntyvä ja vähenevä vakituinen väestö, rajalliset työmahdollisuudet ja riippuvuus kuntakeskuksen palveluista. Koulun lakkautus koetaan menetyksenä kylälle.

Yhteisöllisyys, aktiivinen kyläyhdistys ja tapahtumat vahvistavat kyläidentiteettiä ja turvallisuutta. Matkailu ja mökkiläiset tuovat elinvoimaa ja potentiaalisia uusia asukkaita, mutta menovuoto on suuri, sillä iso osa ostovoimasta suuntautuu muualle.

Tuloksia ja suosituksia vietiin Asikkalan kunnanhallitukseen 24.11.2025. Tilaisuudessa esiteltiin tulokset, ja Kalkkisten kyläyhdistyksen Aura Kuisma osallistui tuomalla paikallista näkökulmaa. Tilaisuudessa keskusteltiin myös konkreettisista jatkotoimenpiteistä.

Kalkkisten Hyvinvoivat ihmiset työpaja
Rippolassa 12.6.2025

Hokkalan tila Kalkkisissa 2025

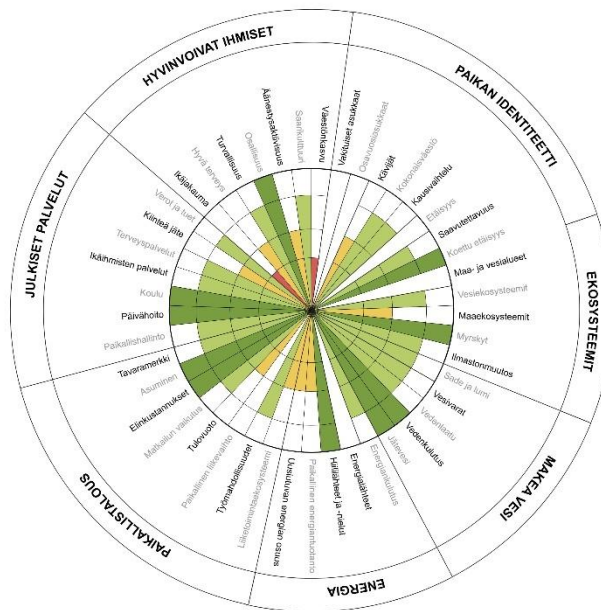

Euroopan unionin
osarahoittama

LEADER
Päijänne

Pertunmaan kirkonkylä

Projektin tavoitteena oli selvittää asuttavuuden nykytila ja tunnistaa niin vahvuuksia kuin kehittämistarpeita. Pertunmaan kunta liittyi Mäntyharjuun vuoden 2025 alusta, ja tästä syystä Pertun kyläyhdistys koki nykytilan selvittämisen tärkeäksi. Pertunmaan kirkonkylällä järjestettiin seitsemän teematyöpajaa ja laaja kysely. Tiedon keräämiseen osallistui niin vakituksia asukkaita kuin monipaikkaisia, yrittäjiä ja muita alueen toimijoita.

Kylässä on 666 vakituista asukasta ja noin 2 260 osa-aikaista asukasta: kesäisin väestö moninkertaistuu. Kirkonkylällä on monia peruspalveluita, tosin paikalliset ovat huolissaan, tulevatko julkiset palvelut, kuten koulu ja terveydenhuolto pysymään alueella tulevaisuudessa. Paikalliset kokevat, että tiettyjen palveluiden suunnittelussa ei olla otettu huomioon väestön kausivaihtelua, kuten esimerkiksi jätehuollon: kierrätysastiat ovat erityisesti kesäisin täynnä.

Pertunmaan kirkonkylän vahvuuksia ovat vahva yhteisöllisyys, turvallisuus sekä luonto. Alueella tehdään paljon vapaaehtois- sekä talkootyötä.

Luonnonympäristö on monipuolinen ja vesistöt hyvässä ekologisessa tilassa.

Maalla osa luontotyypeistä on heikentynyt. Veden saatavuus ja laatu ovat pääosin hyviä, ja energiantuotannossa on siirrytty kohti kestävämpiä ratkaisuja, kuten pellettilämpöä ja suunniteltua aurinkovoimaa.

Tuloksia ja suosituksia vietiin Mäntyharjun iltakouluun 3.11.2025. Tilaisuudessa esiteltiin tulokset, ja Pertun kyläyhdistyksen Silja Latvanen ja Kaija Montin osallistuivat tuomalla paikallista näkökulmaa. Tilaisuudessa keskusteltiin myös konkreettisista jatkotoimenpiteistä.

Pertunmaan kirkonkylän hyvinvoivat ihmiset -työpaja 18.6.2025

Mökkimaisemaa Pertunmaalta 2025

Analyysin soveltuvuus kyliin

Asuttava Päijät-Häme oli hanke, jossa pilotoitiin saariston analyysiä maaseutukyliin. Tästä syystä lopuksi reflektoidaan vielä analyysin soveltuvuutta maaseutukyliin. Alkuun on myös tärkeää nostaa esiin, että koska analyysiä pilotoitiin uudessa kontekstissa, analyysi on luultavasti ollut muihin alueisiin verrattuna enemmän osallistavaa kuin osallistumista. Monilla alueilla toteuttajana on ollut esimerkiksi kyläyhdistys, mutta Asuttava Päijät-Häme pilotin yhteydessä toteuttajan on ollut Päijänne-Leader ry. Tämä on mahdollistanut analyysin testaamisen erilaisessa ympäristössä, myös osittain vertaillen eri alueita: maaseutukyliä ja saaristomaista aluetta.

Työskentelyä ja analyysiä reflektointiin niin hanketapaamisessa Sipuran Navetassa, ja lopuksi paikallisille kumppaneille lähetettiin kysely. Kysely oli anonymi, joten vastauksia ei voida kohdistaa tietylle alueelle. Tästä syystä osa vastauksista oli ristiriitaisia, kuten osallistujien määrän riittävyys työpajoissa. Tämän lisäksi pohdintaa tuli liittyen tiedon määrän ja laadun riskeihin: erityisesti alueilla, joissa osallistujia tai kyselyn vastauksia oli vähemmän, on syytä pohtia riittääkö vastausmäärät tiettyjen indikaattoreiden kokemustiedon yleistämiseen alueelle. Tämän lisäksi kaikkea kerättyä dataa ei saatu hyödynnettyä: esimerkiksi julkinen sektori kerää paljon dataa liittyen alueeseen, mutta dataa ei päästy käyttämään tietosuoja- ja muista syistä.

Tämän lisäksi palautteessa nousi ilmi, että analyysin toteuttaminen on raskas vapaaehtoisille. Analyysi on todella laaja, joten niin kysely kuin työskentely herätti väsymystä loppua kohti. Samalla kuitenkin palautteessa nousi ilmi, että kaikki kohdat ovat oleellisia analyysin kannalta ja teemoissa kuljettiin johdonmukaisesti.

Analyysissä oli huomattavissa, että se on suunniteltu saarikontekstiin. Ensimmäisenä huomiona on se, että saari on veden rajaama maantieteellinen alue. Kylissä on enemmän vuorovaikutusta naapurikylien sekä muun alueen

kanssa: tämän kertoo pelkästään se, että alueen läpi saattaa kulkea tie, josta ihmiset kulkevat läpi. Tämä haastoi erityisen paljon niin vierailijoiden kuin energian laskemista, sillä liikenteen ja liikkumisen arviointia haastaa se, että ympärillä ei ole fyysisiä rajoja. Tämän lisäksi esimerkiksi kylien ekosysteemien erityispiirteet eivät välttämättä ole yhtä vahvoja kuin saarissa – kasvisto ja eläimet pystyvät kulkemaan vapaasti, joten ekosysteemeihin liittyen tulokset saattavat olla homogeenisiä.

Tämän lisäksi paikalliset kokivat, että julkisista palveluista olisi kaivattu kattavampaa kuvaa analyysin avulla. Tämä kiinnittynee erityisesti siihen, että julkisten palveluiden keskittyminen kuntakeskustaan nousi yhtenä alueiden kipupisteinä. Analyysissä ei myöskään keskustella julkisesta liikenteestä, joka kyläkontekstissa nousee myös tärkeäksi elinvoimatekijäksi. Mikäli alueen asukkaat ja toimijat eivät voi eri syistä kulkea omalla autolla, niin julkinen liikenne ja palveluliikenne ovat usein ainoita tapoja liikkua itsenäisesti alueella ja päästä näin palveluiden äärelle.

Eroavaisuuksista huolimatta paikalliset kokivat, että analyysien tulokset kuvastivat aluetta ja paikallisia – tästä voidaan päätellä, että saarissa ja kylissä on paljon samankaltaisuuksia. Tuloksissa nostetaan tärkeitä Saarten analyysi kykenee kuvaamaan myös kyliä ja kylien asuttavuutta. Myös kylät voivat siis hyötyä analyysistä, mutta kyläkontekstissa tietyissä indikaattoreissa on tärkeää huomioida analyysin tausta saarissa sekä skaalata tuloksia maaseutukyliin ja esimerkiksi niiden etäisyyksiin ja kävijämääriin.

Kaiken kaikkiaan voidaan siis todeta, että analyysi soveltuu suurilta osin myös kyliin. Pientä hienosäätöä ja skaalausta tarvittaisiin, jotta indikaattorit kuvaisivat maaseutukylien todellisuutta.

Viestintä

Asuttava Päijät-Häme -hankkeen viestintää tehtiin monikanavaisesti ja eri kohderyhmiä pyrittiin ottamaan huomioon viestinnässä. Hankkeelle tehtiin nettisivut Päijänne-Leaderin sivuille, ja hankkeesta kirjoitettiin useampi artikkeli sivustolle. Hanke hyödynsi Päijänne-Leaderin sosiaalista mediaa sekä Facebook-sivuja: hankkeella oli myös oma Facebook, ja tätä kautta markkinointiin työpajoja, tilaisuuksia ja tuloksia. Facebook-postauksia myös välitettiin alueen omiin ryhmiin. Paikalliset kumppanit markkinoivat hanketta ja tilaisuuksia omissa kanavissaan: mainoksia välitettiin myös kunnalle ja kaupungille. Pertunmaalla mainoslehtiä saatiin jaettua postinumeroalueen 19430 postilaatikoihin: mainoslehtisessä markkinointiin niin kyselyä kuin työpajoja. Hankkeen julisteita vietiin myös kaikille kolmelle alueelle, muun muassa:

- Kalkkisten Mani-Baariin, kyläkaupalle ja Pörskälään
- Orimattilan uimahalliin, kirjastoon ja Mallusjoen Nuorisoseurantalolle
- Pertunmaan K-Market Karpaloon ja Pertunmaa-talolle

Hankkeen alkamisesta, tilaisuuksista sekä tuloksista viestittiin myös paikallisille tiedotusvälineille. Tiedotteita kirjoitettiin hankkeen alkamisesta, maaseutututkijoiden tapaamisesta sekä tuloksista. Tämän lisäksi useampi paikallislehti nosti hanketta eri kirjoituksissa:

- Orimattilan Sanomat, 22.8.2025
- Pitäjänuutiset, 24.1.2025
- Pitäjänuutiset, 18.6.2025

Tämän lisäksi hankkeesta viestittiin erilaisissa Päijänne-Leaderin kanavissa ja tapahtumissa, joissa projektipäällikkö on ollut mukana Älykkäät Toimijat – Viisaat kylät -kuntakierroksella (silloisen Pertunmaan(25.9.2024) ja Asikkalan (8.10.2024) tilaisuuksissa), Kärkölän Kevätkipinässä 24.5.2024 ja Fellmannian yhdistysmarkkinoilla 16.10.2024.

Jatkotoimenpiteiden suositukset

Huonot verkko- ja tieyhteydet koettiin alueita jarruttavaksi tekijäksi.

Matkapuhelinverkon toimivuus vaihtelee kaikkien kolmen alueen sisällä, mutta jokaisella alueella esiintyy huonoja yhteyksiä. Erityisesti kesäaikaan monipaikkaisten käyttö kuormittaa talvella alueelle hyvin riittävää verkkoa. Valokuituyhteyksiä ei rakenneta syrjäisempiin kyliin markkinaehtoisesti, ja omavastuuosuus ovat olleet eri hankkeissa liian suuria. Huonot verkko- ja tieyhteydet lisäävät paikallisten turvattomuudentunnetta, ja jokaisella alueella nousi toiveita varautumiseen. Tieverkoston kunto nousi eniten esiin Kalkkisten seudulla: erityisesti pienemmät tiet ovat huonossa kunnossa, mutta tiestön kunnan koetaan myös ohjaavan esimerkiksi turistivirtoja.

Makean veden riittävyys herättää myös alueilla *huolta*. Kuivat kesät aiheuttavat vedenpuutetta kaivoissa, ja syksyisin pintavesi ja humus sekoittuu kaivoihin, jolloin vedestä tulee käyttökeltotonta. Kaikella kolmella alueella olisi tarpeen kartoittaa laajemmin yksityisten kiinteistöjen vedenlaatua: yksityisten kaivojen vedenlaadun tutkimista suositellaan kolmen vuoden välein, mutta erilaisista syistä tämä ei aina toteudu. Kaikilla alueilla ei ole mahdollista liittyä kohtuuhintaan kunnalliseen vesijohtoverkostoon. Vaikka ei kuuluisi kunnalliseen vesijohtoverkostoon, niin kunnalliset palvelut saattavat silti linkittyä makean veden saavutettavuuteen vesipisteiden kautta. Järvikunnassa makeaa vettä saa Järvikunnan koulusta, joka sai lopetuspäätöksen vuodelle 2026 – paikallisia huolettaa se, mitä vesipisteelle sen jälkeen tapahtuu ja kuinka kauas vesipiste mahdollisesti siirtyy.

Kylien julkisissa rakennuksissa yhdistyy monia, paikallisia tärkeitä palveluita: koulu saattaa olla vesipiste, harrastuspaikka, yhdistysten kokoontumispaikka ja koulu. Paikalliset ovat huolestuneita siitä, viekö esimerkiksi kyläkoulun lopettamispäätös mukanaan useita alueelle tärkeitä, elinvoimaa tuovia palveluita ja mahdollisuuksia. Tärkeää olisikin, että kyläläisten ja kunnan tai kaupungin keskustelua käydään pitkin prosessia: näin löydetään yhteisiä ratkaisuja ongelmille. Voisiko esimerkiksi vanhan koulurakennuksen myydä

edullisesti kylälle, joka jatkaisi ylläpitoa? Tai voisiko jo olemassa olevaa kiinteistöä hyödyntää, ja pilotoida erilaisia tapoja toteuttaa julkisia palveluita, jotka tulevat asukkaiden luo – sen sijaan, että kyläläiset kulkevat palvelun luo?

Kylät toivoivat myös enemmän suoria vaikutusmahdollisuuksia kunnan tai kaupungin suuntaan. Kunnat ja kaupungit tarvitsevat toimivia malleja, jolla voidaan vahvistaa vuorovaikutusta keskustelua ja yhteistyötä yhdistysten ja eri asukasryhmien kanssa. Kuten kylissä ymmärrettiin: yhteisöllisyys on kylien supervoima. Epävarman tulevaisuuden edessä yhteisö luo asukkaille toimijuutta, turvallisuutta ja merkityksellisyyttä.

Allekirjoittajat ja päiväys

Lotta Mallinen

Projektipäällikkö

Lahdessa 17.12.2025

